

Schotlijsten van het Dorpsterzijlvest

(1470-1598)

door R.H. Alma

Inleiding

Het Dorpsterzijlvest was een van de drie samenstellende delen van het Generale zijlvest der drie Delfzijlen en besloeg grofweg het gebied in de driehoek Loppersum, Delfzijl en Wittewierum. Zeer verspreid is een aantal vijftiende- en zestiende-eeuwse schotlijsten bewaard gebleven, waarmee bijna het hele Dorpsterzijlvest gedekt wordt. Alleen het uiterste oosten van het zijlvest (Solwerd, Opwierde en Delfzijl) is niet vertegenwoordigd. Vergeleken met de andere twee delen van het Zijlvest der drie Delfzijlen, het Slochterzijlvest en het Scharmerzijlvest, waarvan maar weinig schotregisters bewaard zijn gebleven, is het Dorpsterzijlvest uitzonderlijk goed gedocumenteerd.

De begrenzingen van de verschillende schepperijen en zijlvesten zijn in een overzichtskaart aangegeven, met de jaren waaruit de hier uitgegeven schotregisters stammen¹.

Zoals gebruikelijk noemen de oudste lijsten tot het eerste kwart van de 16de eeuw de namen van de landeigenaren en de latere die van de gebruikers. De lijsten van de Damster zijleden uit ca. 1510 (I.1), en die van de Zandstervoorwerkster eed (III.1), Nienhuister eed (IV.3.1) en Oldersumer eed (IV.4.1) uit 1470 geven eigenaren, de overige lijsten vermelden de gebruikers.

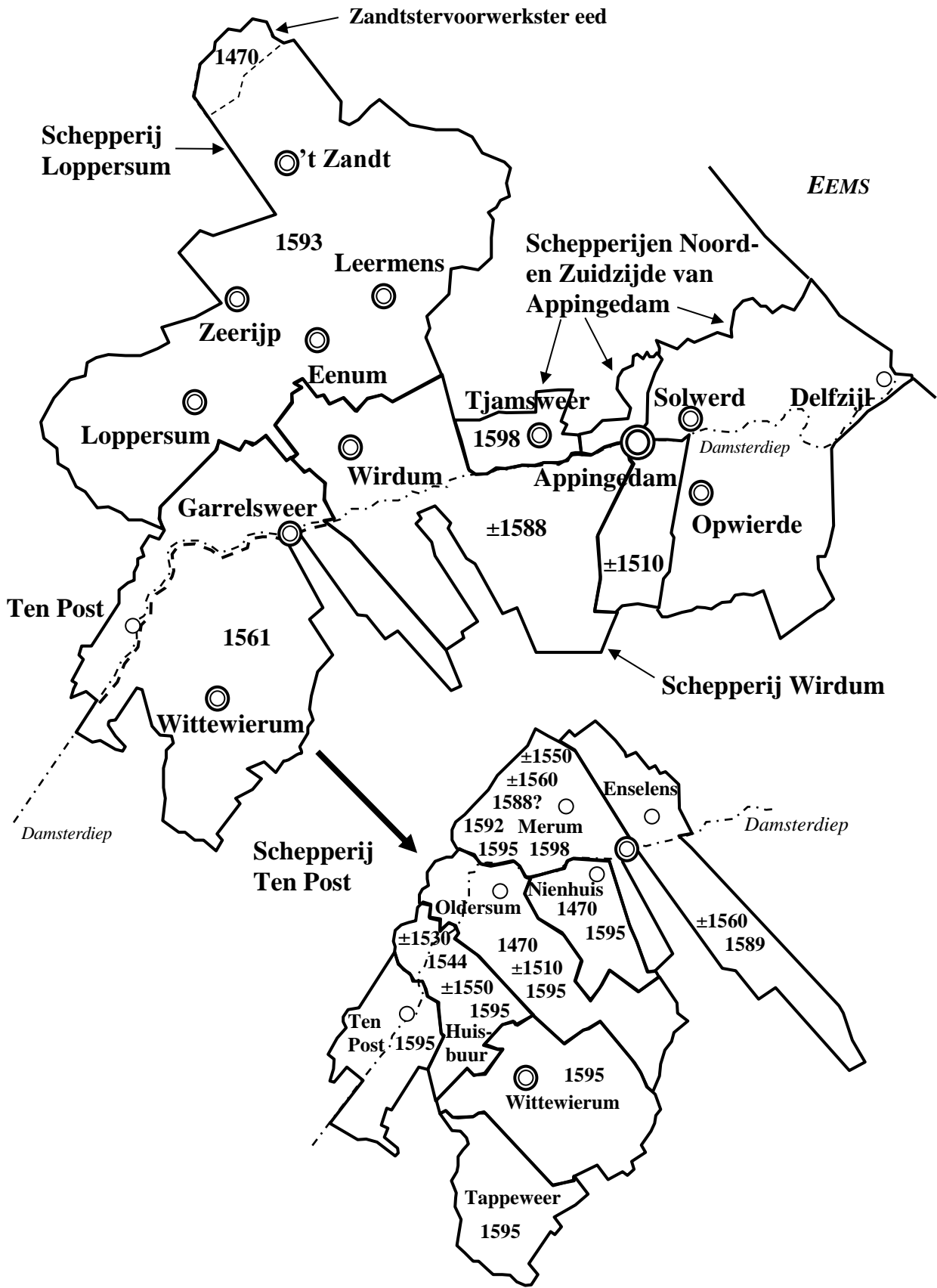
Om het aantal pagina's beperkt te houden en verdubbeling zoveel mogelijk te voorkomen, zijn de verschillende versies van lijsten die praktisch of geheel gelijkkluidend zijn in kritische edities samengevoegd. Alle hierna uitgegeven lijsten zijn niet eerder in druk verschenen, met uitzondering van het lijstje van de Tjamsweerster eed. De grens is gelegd bij het jaar 1600; uit het begin van de 17de eeuw stamt bij voorbeeld nog een aantal opgaven van de schepperij Ten Post in het zijlboek van Tamme Popkens to Merum, maar die zijn hier niet opgenomen².

In de lijsten is dikwijls sprake van een stige (= 20) en een grote honderd (= 120), soms ook kortweg honderd genoemd. Drie grote honderd en twee stigen is dus 400. Dat kan verwarrend zijn, zeker als kortweg sprake is van 3 honderd en 40 of zelfs 340, waarmee in dit geval dus ook 400 bedoeld is. Ook duizend komt voor met een waarde van 10 grote honderd, ofwel 1200. Een honderd komt daarnaast in de navolgende tekst ook voor als landmaat (vandaar 'hondert hondert'³). Gelukkig is ondanks dit verwarrende taalgebruik in alle gevallen wel duidelijk wat bedoeld is.

¹ Gebaseerd op: B.W. Siemens, 'Het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen', *GVA* (1954) 118-152. W. Ligendag, *De Wolden en het water. De landschaps- en waterstaatsontwikkeling in het lage land ten oosten van de stad Groningen vanaf de volle middeleeuwen tot ca. 1870* (Groningen 1995), o.a. 148.

² U.B.G., Ms. 524.

³ Pag. 123.

Inhoud

- I. Schepperijen Noord- en Zuidzijde van Appingedam
 1. Noorddamster- en Zuiddamster zijleden, ca. 1510 (Hs. in quarto, inv.nr. 122, fol. 163r-164v)
 2. Tjamsweerster eed, 1598 (Hs. in quarto, inv.nr. 29, fol. 130v en U.B.G., Ms. 258, fol. 142v)⁴
- II. Schepperij Wirdum, ca. 1588 (H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 30r-31v)
- III. Schepperij Loppersum
 1. Zandstervoorwerkster eed, 1470 (U.B.G., Ms. P.E. 75, fol. 124v-125v en Hs. in fol., inv.nr. 13b, pag. 818-819)
 2. Schepperij Loppersum, 1593 (Hs. in quarto, inv.nr. 5, pag. 669-682)
- IV. Schepperij Ten Post
 1. Enselenser eed
 1. ca. 1560 (U.B.G., Ms. 324, fol. 6r-7r)
 2. 1589 (U.B.G., Ms. 324, fol. 152r, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 10v-11v)
 2. Merumer eed
 1. ca. 1550 (U.B.G., Ms. 324, fol. 2r-2v)
 2. 1589 (U.B.G., Ms. 324, fol. 8r-8v)
 3. 1592 (U.B.G., Ms. 324, fol. 10r-10v)
 4. 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 14r-14v, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 10r-10v)
 5. 1598 (U.B.G., Ms. 324, fol. 155r-155v)
 3. Nienhuister- of Scherlinster eed
 1. 1470 (U.B.G., Ms. P.E. 75, fol. 114r en Hs. in fol., inv.nr. 13b, pag. 804-805, en H.A. Farmsum, inv.nr. 11*, fol. 2v)
 2. 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 154v, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 11r-11v)
 4. Oldersumer eed
 1. 1470 (U.B.G., Ms. P.E. 75, fol. 116r-118v en Hs. in fol., inv.nr. 13b, pag. 807-810)
 2. ca. 1510 (H.A. Farmsum, inv.nr. 932)
 3. 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 153r, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 9v-10r)
 5. Huisbuureed
 1. ca. 1530? (H.A. Farmsum, inv.nr. 11*, fol. 3r)
 2. 1544 (H.A. Farmsum, inv.nr. 11*, fol. 28v)
 3. ca. 1550? (H.A. Farmsum, inv.nr. 11*, fol. 29r)
 4. 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 152v, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 9r)
 6. Poster eed, 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 153v, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 9v)
 7. Wittewierumer eed, 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 152v, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 11r)
 8. Tappeweerster eed, 1595 (U.B.G., Ms. 324, fol. 154r, en H.A. Farmsum, inv.nr. 94, fol. 11v-12r)
 9. Onderhoud van het zijl in het Vismaar, 1561 (H.A. Farmsum, inv.nr. 11*, fol. 4v-5v; ibidem, inv.nr. 94, fol. 14v-16r)

⁴ Eerdere edities: J.E. Emmelkamp, *De historie van boerderdeijen en molens in de gemeente Appingedam* (Bedum 2005) 631, resp. R.H. Alma, 'Zijlregister van Tjamsweersterhamrik (1598)', *Gruoninga* 46 (2001) 103. Volledigheidshalve is de tekst hier — nu naar beide versies — weer opgenomen.

I.1 Noorddamster- en Zuiddamster zijleden, ca. 1510

De navolgende lijst bevat de landeigenaren van de Noorddamster- en Zuiddamster zijleden. Onder de eigenaren vinden we vooral inwoners van Appingedam, kloosters, kerken en verschillende vicarieën en prebenden in die stad. Op grond van de opgenomen namen zal de lijst van omstreeks 1510 dateren. Een ander afschrift bevindt zich in een handschrift in de Johannes-a-Lascobibliotheek te Emden (Hs. Kunst, nr. 56, pag. 259v-260v). Dit handschrift heb ik nog niet geraadpleegd.

Item dit nabes. vallet in Damster zuiderzijlrecht, beginnende bij dat Woltmeer, daer Upweerder ende Damster hamrick scheiden

<i>Melle</i>twe deimaten	<i>Popke Ufkens</i> 3
Damster hilligen 4	To Berum..... 2
<i>Ewe</i> 2	<i>Tacko Ylkens</i> ⁶ 4½
Sunte Caterina..... 8	Toe Reyda..... 3
<i>Tako</i> 6	<i>Bawe Entke Herens</i> 6
<i>Snelger</i> 2		
<i>Aucke Goens</i> 2		

Desse sint gelegen up Meetyuchenn.

Item <i>Popke Ufkens</i> 8
t'Zolwert 8
<i>Swane Hommens</i> 2
<i>Melle</i> 6
Die gremie 4
Bert ⁵ 4
Pastoer 10
Summa 76 deimaten vors.	

Sunte Joannes7 grase
Bert ⁵ 10
Midwolde..... 3
De gremie6 grasen
<i>To Loquart</i> 5
Damster hilligen 5
<i>Swane Hommens</i> 8
Grijsemonicken..... 7
<i>Meynert Mepsche</i> 3
Suytbroeckster hilligen..... 7
Oterdum..... 5
<i>Toe Loquart</i> 9

Disse landen hoeren toe den dijck neffen Solwert, beginnende bij

<i>Popke Ufkens</i>8 deimaten
<i>Swane</i> 4
Damster hilligen 10
<i>Deythien</i> 10

Item nota dit landt hier nabes. heet die Korte Tochten ende watert ut infra

Eexster hilligen.....4 deimaten
<i>Abele Ilbens</i> 4
Die gremie 4
<i>Melle</i> 2
Sunte Caterina 2
Ter Lage..... 1½
<i>Abel Nankens</i> 2
Damster pastoer 1
Sunt Joannes 1

Item dit lant hier nabes. wort genoempt die Lange Tocht ende licht bij deimaten ende watert uut bij Lasquart, daer die gruntzijll, daer S. Catrina 2 deimaten die

⁵ Lees: *Bet* (= nog).

⁶ Lees: *Ylbens*.

lesten van sint unde die Eexster hilligen
4 deimaten die eerste und heet die Korte
Toch.

<i>Gosen</i>	2
Ter Lage	2
Sunte Catrina	2
<i>Abele Nankens</i>	12
<i>Swane Hommes</i>	2
<i>Popke toe Elwert</i>	5

Dit landt licht tusschen beide wegen, als
naemptlick tusschen Scherweerster
wech und den Woltwech und watert
scilicet uut die gruntzijll bij ghene zijde
die Hoeghe warff al hent toe *Gosen
Backers* 6 grasen.

Item Slochter hilligen	2 deimaten
<i>Tacko Ylkens</i> ⁷	2
Die gremie	2
<i>Johan Berens</i>	2
<i>Swane Hommes</i>	4
Grisemonneken	4
H. Cruys leen	2
<i>Melle Tyackens</i>	4
Die gremie	7 grasen
Sunte Joest	4
't Convent ten Damme	8
die Plogers venne	
Slochter hilligen	3½
Sunte Andreas	16
<i>Gosen Backer</i>	3 grasen

Dit lant watert uut den gruntzijll bij
Scharweerster wech als die Cruiswech,
daer die 4 grase ten Hilligen Grave die
leste van sint.

Pastoer	3
Eexter hilligen	5
Pastoer	12
Damster hilligen	2
<i>Abel Ylkens</i> ⁸	4
<i>Snelger</i>	22
<i>Snelger</i>	6

Sunte Caterina	4
Sunte Joannes	4
<i>Snelger</i>	7
Sunte Caterina	3
Hilligen Grave	4

Item nota dit nages. lant up die Grove bij
grastale.

Damster hilligen	6 grasen
Sunte Joest	3
't Convent ten Damme bij Rouwe meer Solwert	9
<i>Melle</i>	9
Sacramentsleen	7½
Gremie	6
Sunte Andreas	6
't Convent ten Damme, <i>Lutke Jacob</i>	
Slochter hilligen	6 grasen
Oterdum	6
Oterdum	10
<i>Snelger</i>	9
't Convent ten Damme	9
Die pastoer	2

Hier licht een gruntzijll doer denn
Woltwech bij de ghene zijt van die
Hoeghe warff und hier water[e]n doer 60
grasen landes die tusschen beide wegen
liggen und holdenn dusse gruntzijll etc.

<i>Deynthein</i> ⁹	6
Die huesarmen	9
<i>Popke Ufkens</i>	9
Die gremie	4
Grysemonicken	5
Midwolde	8
Midwolde	9
Sunte Caterina	4
Hilligen Grave	6
Pastoer	4
<i>Derrick Backer</i>	4
<i>Derck Barcker</i> ¹⁰	4
Pastoer	8
<i>Uneko Ripperda</i>	12

Item nota die landen hier naebes. hoerenn toe Damstera noerderzijrecht und liggen bij grasen

Die uterdijck des convents ten	Sunte Catrina	6 grasen
Damme	<i>Lywert Syabbens</i>	5
't Convent	Slochter hilligen.....	6
up die Olde Heeck	Nijencloester	6
<i>Swane Hommes</i>	't Convent ten Damme.....	6
<i>Popke Ufkens</i>	<i>Popke Folkels</i>	
't Convent ten Damme.....	<i>Focko toe Reyda</i>	4
't Convent ten Damme.....	<i>Victor Vrese</i>	7 grasen
Slochter hilligen.....	<i>Johan Berens</i>	4
Pastoer	't Convent ten Damme.....	4

Item dit lant licht bij die Nye Heeck unde Holwierder wech achter dat cloester etc.

<i>Awke Goens</i>	3 grasen	<i>Dirck Hommens</i>
Gremie	4	<i>Abel Nankens</i>
<i>Melle Tiackens</i>	13	<i>Melle</i>
Russchen venne	12	't Convent ten Damme ende <i>Sibrich</i> ..
Nijencloester	vijve	<i>Symen Smyt</i>
<i>Sybrich</i>	8	<i>Melle</i>
Eexter hilligen.....	4	Dat convent ten Damme
Sunte Andreas.....	11	<i>Albert hueslant</i>
		Damster hilligen
		<i>Melle</i>
		Summa 177 grasen.

I.2 Tjamsweerster eed 1598

Deze lijst is uitgegeven naar Handschriften in quarto, inv.nr. 29, fol. 130v. Het enige andere bekende afschrift (U.B.G., Ms. 258, fol. 142v) is in bijna alle opzichten van lagere kwaliteit. Het origineel was geschreven door *Aylke Wyncken* in 1598. Links van de oorspronkelijke namen zijn latere gebruikers toegevoegd, vermoedelijk uit het begin van de 17de eeuw.

	De pastoeri	49 gras
	Heere <i>Hynrick</i>	28 g.
	Die kosterije.....	6 g.
<i>Olfert</i>	<i>Johan Jochums</i>	72 g.
<i>Siwerdt</i>	<i>Jacob Gerrits</i>	39 ¹¹ g.
<i>Claes Ott[e]s</i>	<i>Pieter Oltgers</i>	26 g.

⁷ Lees: *Ylbens*.

⁸ Lees: *Ylbens*.

⁹ Lees: *Deythien*.

¹⁰ Lees: *Backer*.

¹¹ Ms. 258: 59.

Wird. westerburen eet of sijlrecht is gelijkfals groot 3 grote hondert grasen, vallet op *Balle Froma* heert een staende sijlrecht, waeronder de volgende landen behoeren:

<i>Balle Froma</i>	58 gras.	<i>Imme Abels</i>	12
<i>Joest Cornellis</i>	76	<i>Jan Peters tot Randelweer</i>	11
<i>Arys Cruse</i>	19	<i>Writser Allens</i>	9
<i>Ede Sickes</i>	17	<i>Peter op Bruster meden</i>	3
De coster	11	<i>Harmen Jurjens</i>	4
Vicarius.....	2	<i>Derc Derx tot Enselens</i>	4
<i>Derc Hilbrans</i>	4	<i>Hicke Wolters tot Ensel.</i>	5
<i>Hubert Sickes</i> ende consorten	6	<i>Etjen Louwens tot Enselens</i>	3
<i>Lippe Siers</i>	22	<i>Jan Schonebeke to Ens.</i>	16
<i>Johan Evers</i>	21	<i>Jan bij Wirdummer til</i>	1

Bovendijkster eet over den Delft is groot 3 grote hondert gra. vallet alle dre jaren op ene der volgende heerden: 1° op *Balle Froma* heert, *Willem Hindrix* meyer, 2° op *Willem Hindrix* eigen lant, beide credo buten; 3° op *Lippe Syers* hoge heem, credo binnen; 4° op *Claes Imes* heert; 5° op *Wirdummer* kercken heert beide buten; 6° *Abel Eppes* heemstede, binnen.

<i>Balle Froma</i>	21 grasen	<i>Willem Hofmester</i>	5
<i>Lippe Syers</i>	14	<i>Willem Hindrix</i>	30
<i>Johan Evers</i>	10	<i>Johan Jacobs</i>	10
Den pastoer.....	15	<i>Ulfert Hindrix</i>	6
Vicarius.....	5	<i>Jacob Peters to Gaerweer</i>	4
De coster	2	<i>Derc Aukes</i>	6
<i>Johan Albers</i>	6	<i>Christoffer Ripperda</i>	2
<i>Harmen Smit</i>	2	<i>Sicko to Randelweer</i>	4
<i>Derck Albers</i>	6	<i>Jan Peters daerbij</i>	13
<i>Ede Sickes</i>	25	<i>Luitjen Luddens to Loppersum</i>	4
<i>Derck Lippes</i>	13	<i>Imme Abels</i>	3
<i>Arys Cruse</i>	13	<i>Tomas Smit</i>	3
<i>Wibbert Jans</i>	21	<i>Anne in den Ham</i>	6
<i>Jacob Wessels</i>	7	<i>Teto to Merum</i>	5
<i>Abel Eppes</i>	3	<i>Jacob Albers</i>	3
<i>Egbert Jans</i>	13	<i>Johan Tjarx</i>	7
<i>Eiso Eisens</i>	10	<i>Writser ten Holte</i>	4
<i>Alle Tjaens</i>	7	<i>Derc Hilbrans</i>	3
<i>Eilert Derx</i>	3	<i>Albert Knotte to Lop</i>	4
<i>Jonge Claes</i>	36	<i>Peter Claessen to Garshusen</i>	4
<i>Hindric Peters</i>	6	<i>Ocke Jans op den Storck</i>	6
<i>Lubbert Jans</i>	3	<i>Epke Harmens</i>	3
<i>Tomas Doens</i>	5		

Equarder sijlrecht oder eet is groot 3 grote hondert ende vallet om 't darde jaer op volgenden plaetsen na der sonnen omme anno 1588 op *Abel Eppes* heert, anno 1591 op *Egbert Jansens* eigen lant, anno 1594 op de heert bij de balcke liggende over Wijtwerdermaer.

<i>Abel Eppes</i>	49 grasen	<i>Olcher Claessen</i>	1
<i>Christoffer Ripperda</i>	56	<i>Egbert Jansen</i>	34
<i>Derck Aukes</i>	12	<i>Tomas Jacobs</i>	11
<i>Willem Harmens</i>	35	<i>Carsien Roelefs</i>	11
<i>Claes S[c]honinck</i>	24	<i>Remke Sickes</i>	13
<i>Johan Albers</i>	54	<i>Geert Frerix</i>	40
<i>Eiso Eisens</i>	6	<i>Johan Willems</i>	38

Gaerweerster eet is groot 3 grote hondert grasen.

<i>Peter Entens</i>	30 grasen	<i>Jan Frerix</i>	29
<i>Freric Jacobs</i>	40	<i>Johan van Planke</i>	24
<i>Jacob Peters</i>	20	<i>Luitjen Kuper</i>	13
<i>Cornellis Jans</i>	20	<i>Aepko Fockes</i>	5
<i>Derck Harmens</i>	12	<i>Helmich Remk</i>	3
<i>Peter Tomas</i>	27	<i>Johan Muller</i>	2
<i>Cornellis Steenmetseler</i>	11	<i>Hayke</i>	3
<i>Derck Aukes</i>	6	<i>Jan Harmens</i>	1
<i>Albert Hepkes</i>	5	<i>Jacob to Westeremden</i>	4
<i>Roelef Jans</i>	63	<i>Popke Entens in de Rijp</i>	8
<i>Peter Gerrits</i>	34	<i>Heertien Jochums</i>	5
<i>Johan Claessen</i>	18	<i>Jacob Jacobs</i>	2
<i>Hindric Mewes</i>	32	<i>Harcke Jacobs</i>	8

Oligummer of Dijkhuister eet to Tjamsweer is groot 6 grote hondert grasen, dat is 36 stygen, doende schot end arbeit tot Dorpster Delfsijl.

Tjamsweerster pastoer.....	8 grasen	<i>Styne to Lasquert</i>	30
De onderpriester	8	<i>Albert Reiners</i>	12
Coster	1	<i>Hilligen Eppe</i>	12
<i>Tidde Hindrix</i>	8	<i>Jacob Berens</i>	53
<i>Helmich Harkens</i>	3	<i>Claes Ders</i>	19
<i>Jacob Boukes</i>	1	<i>Symen Peters</i>	84
<i>Peter Oltchers</i>	20	<i>Wilderich Tiddens</i>	70
<i>Willem Harmens</i>	1	<i>Willem Aukes</i>	38
<i>Christoffer Ripperda</i>	1	<i>Jacob Claessen</i>	18
<i>Freric Jacobs</i>	1	<i>Johan Eukes</i>	10
<i>Jan Belt</i>	1	<i>Harke Wyers</i>	91
<i>Roelef Jans</i>	4	De Damsaters	
<i>Jan Frerix</i>	6	<i>M. Meiners</i>	3
<i>Derck Folkers</i>	5	<i>Rotger Schroer</i>	6

<i>Hindric Goltsmid</i>	9
<i>Isebrant Claesssen</i>	14
<i>Allert van Doeveren</i>	72
<i>Aepko Fockes</i>	41½
<i>Ailco Frerix</i>	8
<i>Jan Spithorst</i>	7
<i>Allert Huisman</i>	11
<i>Jacob Wagemenner</i>	3
<i>Jurjen Entrix</i>	5
<i>Allert Hoedemaker</i>	1
<i>Johan Wedener</i>	4
<i>Berent Olchers</i>	11
<i>Cornellis Levinck</i>	10
<i>Johan Claessen</i>	2
<i>Albert Hobinck</i>	5
<i>Luitjen Kuper</i>	7
<i>Lucas Schroer</i>	4

<i>Geert Mabeen</i>	4
<i>Heer Carsien</i>	5
<i>Freric Coster</i>	6
<i>Jacob Borgens</i>	7
<i>Berent van Zwele</i>	5
<i>Peter Steck</i>	5
<i>Johan Huisman</i>	6
<i>Tomas Luppens</i>	6
<i>Peter Wantscheer</i>	4
Volgen Uthwierders	
<i>Take to Nansum</i>	17
<i>Otto in de Horne</i>	3
<i>Geert Lubbers</i>	4
Holwierders	
<i>Ecke Duyrs</i>	6
<i>Anne Fockens</i>	3

III.1 Zandstervoorwerkster eed, 1470

Deze beschrijving is ontleend aan het Wierumerzijlboek van 1470¹². De Zandstervoorwerkster eed bestond uit 120 grazen niet dijkvestig en 480 grazen dijkvestig land. Weggelaten zijn de opsommingen met bezittingen van het klooster Wittewierum.

Item, soe vallet in den zijlrechte off zijlveste des vorsc. voerwarckes ander landen ende daer die zijlrechter schot ende arbeyt ende anganck van upboert als hyrna gescreven staet.

In 't eerste <i>Ailbet</i> unde sijn broeder	28 hondert
Item <i>Ewe</i>	10 hondert
Item <i>Ailbet</i> beth	10 hondert
Item <i>Egbert Rengers</i>	15 hondert
behalven dat heem	

Item Wyrtsommer heert	40 hondert
Item <i>Ailbet</i> bet	12 hondert
Item Sanster hilligen	4 hondert
Item <i>Tadeke Wybekens</i>	10 hondert
Item <i>Ailbet</i> noch	2 hondert

Item, voert meer hevet Santster zijlrechter lant unde arve, daer hij schot, anganck, arbeit van boert ende is dijkvestich.

In den eersten onsen convent van Werum, Mellinge laen	7 hondert
Item onse convent van We- rum bij den uterdijck in de	

horne bij den Olden arm	4 hondert
Item <i>Jacob Poriners</i> ¹³ kinderen.....	30 hondert
Item <i>Egge Lymmens</i> ¹⁴	15 hondert
Item <i>jonge Reynken</i> ¹⁵ heert .	15 hondert

¹² Naar Hs. P.E., nr. 75, met relevante afwijkingen in Hs. in fol., inv.nr. 13b (aangegeven met **B**).

Item *Meent Koester* 20 hondert
*Roleff Lynnessum*¹⁶ heert 35 hondert
 Item *Albert Emens* 16 hondert
 Onse Leve Vrouwe up 't Sant 4 hondert

Item *Meyntko* 20 hondert
Jacob Reynskens 17 hondert
 Coldeholster voerwarck
 hondert hondert¹⁷

Item dyt landt is gelegen voor drehondert to schote unde arbeyt myt den notwech de bij den olden arm hene gaet ende ander notwege die doer die lande gaen.

III.2 Schepperij Loppersum, 1593

Volgen hyr voerth dye groetheyt der grastaelen van gras tot gras, in eenes ideren eedth van Loppersummer edder Zanster schepperschup so die zillrichter en na vermelth hoere eegen handen mij *Fecko Ompteda* schepper, die oevergegeven unde tho handen gestellet hebben unde ick diesolve den elften aprilis anno drie unde negentich in der andere schepperen handen hebbe moeten stellen.

Loppersummer westereedth bij *Timen Claesen* oevergegeven

Dat huis in den Ham	133	<i>Remberth Bhenes</i>	25
<i>Hero in den Ham</i>	46	<i>Johan Alberts</i>	8
Doctor <i>Johan Brandth</i>	63	<i>Abell Jacops</i>	8
<i>Roeleff up de Juisth</i>	70	<i>Eltke Hyltkes</i>	50
<i>Bunne Pieters</i>	40	<i>Abell Johans</i>	4
<i>Jacop Lues</i>	43	<i>Berenth Menkens</i>	20
<i>Isebranth Johans</i>	20	<i>Ave up die Venne</i>	16
<i>Everth Pieters</i>	72	<i>Hindrick Claesen</i>	2
<i>Hindrick Mewes</i>	17	<i>Hermen Gherrits</i>	6
<i>Doe Pieters</i>	32	<i>Johan Pieters</i>	4
<i>Hindrick Eltkens</i>	9	<i>Johan Pieters by Mehrummer balck</i> ..	4
<i>Johan Cornelis</i>	36	<i>Hermen Muller</i>	6
<i>Lubberth Immes</i>	5	<i>Gherbenth Frericks</i>	6

Maken boevenges. grastallen ses groethe hunderth unde viff unde tvintich graesen landes unde plege van oldes nieth hoeger tho sijnn alse drie groete hunderth graesen landes.

Loppersummer oestereedth van *Abel Jacups* oevergegeven

<i>Hindrick Luitkens</i>	52	Heer <i>Bonifatius</i>	20
De pastorye tho Loppersum	55	Heer <i>Johan</i> , vicarius	15
<i>Alberth oever die Brugghe</i>	31	<i>Hillebranth Backer</i>	4

¹³ *Poriners*. Lees: *Pormers*.

¹⁴ *Lymmens*. **B**: *Lymens*. Lees waarsch.: *Lymmens*.

¹⁵ *Reynken*. **B**: *Rempke*.

¹⁶ *Lynnessum*. **B**: *Lynnessum*.

¹⁷ *hondert hondert*. **B**: *hondert*.

<i>Johan Pieters</i>	6	<i>Claes Lamberts</i>	23
<i>Johan Tiarcks</i>	5	<i>Willem Tyes</i>	6
<i>Johan Hermens</i>	18	<i>Johan Jacups in die Ripe</i>	4
<i>Debolth Fockens</i>	4	<i>Ludde Luithkens</i>	23
Die schoelemester	2	<i>Gherdth Hindricks</i>	60
<i>Eltke Hitkens</i>	8	<i>Ludde Wolters</i>	30
<i>Abell Jacups</i>	25	<i>Joesth Cornelius wedue tho</i>	
<i>Tiae Hibelens, nu Alle Dircks</i>	30	<i>Randelwehr</i>	5
<i>Anne in den Ham, nu hoer soene</i>	14	<i>Pastor tho Eehnum</i>	3
<i>Johan Hermens</i>	12	<i>Sicke tho Randellwehr</i>	3
<i>Abele up die Storck</i>	30	<i>Pieter up Brunsingaheem</i>	6
<i>Mewes Egberts</i>	18	<i>Jacup Hindricks</i>	15
<i>Pieter Hindricks in 't Hoff tho</i>		<i>Johan Jacups</i>	39
<i>Oesingwehr</i>	23	<i>Anne Fockes</i>	60
<i>Atho Tonnys</i>	37	<i>Jacup Julles bij die Balck</i>	18

Maken boevenges. grastallen ses groete hunderth myn viff graesen landts unde plegen ock van oldes tho wesen man dree groete hunderth graesen landes.

Ripster eedth van Sidze Joesten oevergegeven

Die pastor.....	40	<i>Reiner Johans</i>	40
<i>Writzer ten Holte</i>	60	<i>Popko Lamberts</i>	2
<i>Heer Warmolth</i>	24	<i>Popko Annes</i>	33
<i>Ludde Wolters</i>	12	<i>Daniell Johans</i>	33
<i>Cornelius Arents</i>	9	<i>Luitken Luddens</i>	8
<i>Rewinck Bartolmeus</i>	23	<i>Alle Writzers</i>	3
<i>Pieter Johans</i>	40	<i>Johan Schoemaker</i>	2
<i>Renske die weduwe</i>	2	Die rentemester <i>Fritema landth</i>	28
<i>Johan Meynerts</i>	30	<i>Johan Jacups koster</i>	7
<i>Claes Storwolde weduwe</i>	37	<i>Noch Daniell Johans</i>	5
<i>Gherridth Johans</i>	10	<i>Johan Allens</i>	17
<i>Pieter Claesen tho Betlehem</i>	12	<i>Johan Jacups</i>	19
<i>Johan Claesen</i>	38	<i>Jacup Koster</i>	5
<i>Lubberth Mennens unde Hermen</i>	16	<i>Willem Tyes</i>	10
<i>Noch Lubberth</i>	3	<i>Lubberth</i>	2
<i>Pieter Claesen</i>	43	<i>Jacup Hindricks</i>	5

Maeken boevenges. grastallen viff groete hunderth unde achtien graesen landes, unde plegen ock van oldes man tho wesen vifftehalff groete hunderth graesen landes.

Zanster eedth bij die Korlth van Abele Johansen oevergegeven

Die pastoer	40	<i>Reinth Menkes</i>	16
<i>Ailko Gherdes</i>	13	<i>Edze Bennes</i>	40
<i>Kunne Jakups</i>	24	Die hoevelinck <i>Alberda</i>	60

<i>Abell Johans</i>	30	<i>Laurens Ghisens</i>	20
<i>Pieter Alberts</i>	11	<i>Sicke Raincks</i>	26
<i>Derck Alberts</i>	7	<i>Johan Jurgens</i>	12
<i>Writzer Athens</i>	60	<i>Nanninck Jacups</i>	10
<i>Derck Claessen</i>	29	<i>Gherdth Jansen</i>	11
<i>Bartholt Wiertz</i>	12	<i>Hindrick Smith</i>	5
<i>Johan Reiners</i>	17	<i>Merten Coster</i>	4
<i>Ide Sierts</i>	8	<i>Die Schaepvenne</i>	7
<i>Alberth Rensens</i>	1	<i>Jacup Kremer</i>	5
<i>Abele Pieters</i>	5	<i>Drewes Johansen</i>	4
<i>Gherdth Edes</i>	8	<i>Jacup Kremer</i>	8
<i>Pieter Onnes</i>	5	<i>Berenth van Lingen</i>	12

Maken bovenges. grastallen viffttehaff groete hunderth graesen landts unde heft in desse oevergevinge nieth gewonnen.

Zanster Voerwarckster eedth bij *Thewes Pieters* oevergegeven

<i>Ecke Renkens</i>	14	<i>Rense</i>	6
<i>Berenth Pieters</i>	17	<i>Pieter Alberts</i>	31
<i>Mentke</i>	12	<i>Claes Dercks</i>	7
<i>Alle Jansen</i>	6	<i>Cornelis Nieman</i>	7
<i>Gherdth Jacups</i>	30		

Maken bovenges. grastallen een groete hunderth unde teinn graesen landes unde plegen van oldes man tho wesen een groete hunderth graesen landes.

Ehenummer eedth bij *Gherdth Wibes* oevergegeven

<i>Die pastor tho Eenum</i>	30	<i>Lubberth Mennens</i>	7
<i>Focke Kuiper</i>	38	<i>Johan Tonnys</i> ¹⁸	30
<i>Johan Gerrits</i>	37	<i>Pieter Claesen</i>	10
<i>Claes Cornelis</i>	60	<i>Die pastor</i>	7
<i>Willem Hindricks</i>	3	<i>Alle Tiaes</i>	5
<i>Pieter Tammes</i>	27	<i>Eise Eisens</i>	13
<i>Ecke Jansen</i>	5	<i>Willem Wolters</i>	50
<i>Lisebeth die weduwe</i>	6	<i>Pieter Dercks</i>	3
<i>Frerick Hebens</i>	25	<i>Pieter Claesen</i>	2
<i>Die koster</i>	6	<i>Cornelis Ampkes</i>	7
<i>Hermen Gerrits</i>	55	<i>Claes Jacops</i>	30
<i>Pieter Luitkens</i>	7		

Maken bovenges. grastallen vierdehalff groete hunderth unde drie unde viertich graesen landes unde plegen bij oldes man tho wesen drie groete hunderth graesen landes.

¹⁸ Letterlijk: 'Tomys'.

Lherumster buiten eedth bij *Ahrys Pieters* oevergegeven

<i>Focko Eewens</i>	63	<i>Claes Jacups</i>	24
<i>Herke Ailkens</i>	50	<i>Cornelis Wabbens</i>	13
<i>Pieter Cornelis</i>	62	<i>Arenth Jans</i>	12
<i>Abele Herens</i>	28	<i>Cornellis Gherts</i>	11
<i>Jelth Rempkens</i>	69	<i>Tonnis Rewincks</i>	45
<i>Pieter Peters</i>	2	<i>Johan Mennens</i>	36
<i>Pieter Hermens</i>	1	<i>Claes Jansen</i>	12
<i>Bruin Alberts</i>	12	<i>Claes Tyes</i>	16
<i>Arys Peters</i>	30	<i>Arenth Ackens</i>	17
<i>Johan Wipkens</i>	23	<i>Claere tho Godlinse</i>	29
<i>Cornelis Micheels</i>	20	<i>Pieter Hermens</i>	8
<i>Hermen Folkers</i>	20	<i>Wolter Frericks</i>	25
<i>Lue Hiddens</i>	13	<i>Pieter Peters</i>	3

Maken bovenges. grastallen viff groete hunderth unde drie unde dertich graesen landes unde plegen bi oldes man tho wesen viehr groete hunde[rth] graesen landes.

Lherumster binnen eedth van *Willem Ubbena* oevergegeven

<i>Ubbena tho Bolsiersma</i>	70	<i>Die pastorye</i>	70
<i>Pieter Claesen</i>	32	<i>Bruin Alberts</i>	65
<i>Simon ter Horne</i>	17	<i>Arys Peters</i>	30
<i>Pieter Arents</i>	4	<i>Johan Jacups</i>	12
<i>Claes Jacups</i>	3	<i>Writzer ten Holte</i>	4
<i>Cornelis Wabbens</i>	4	<i>Die Kleylaene</i>	4
<i>Hermen Backer</i>	4	<i>Pieter Luitkens</i>	30
<i>Cornelis Michels</i>	2	<i>Lubberth Mennens</i>	9
<i>Hermen Folkers</i>	2	<i>Johan Tomes</i>	12
<i>Frerick Claesen</i>	4	<i>Claes Luitkens</i>	44
<i>Focko Eewens</i>	50	<i>Johan Hebens</i>	7
<i>Abele Herens</i>	4	<i>Die kosterije</i>	18
<i>Pieter Peters</i>	40	<i>Frerick Hebens</i>	8
<i>Herko up 't kerkenlandth</i>	15	<i>Berrenge Gherdes</i>	7
<i>Herke Jacups</i>	20	<i>Claes Jacups</i>	6
<i>Pieter Smith</i>	9	<i>Peter Cornelis</i>	8
<i>Hans Jheger</i>	2	<i>Enthe Sierts</i>	2
<i>Luitken Schroer</i>	18	<i>Derck Jacups</i>	4

Maken bovenges. grastallen viff groete hunderth unde een unde viertich graesen landes unde plegen van oldes man viehr groete hunderth graesen landes tho sijn.

Ompteda eedth up 't Zandth

<i>Ompteda landth</i>	60	<i>De pastor</i>	20
-----------------------------	----	------------------------	----

Het lehn bi die balke	7½	<i>Claes Tyes</i>	55
Het lehn up 't kerckhoff	14	<i>Lippe bij het steenhuis</i>	42
<i>Ailke Gherdes</i>	18	<i>Eppo Takens</i>	18
<i>Kunne Jacups</i>	4	<i>Johan Jurgens</i>	53
Betlehem	3	<i>Jacup Willems</i>	26
<i>Simon Cornelis</i>	34	<i>Rotger Havincks</i>	9
<i>Cornelis Wabbens</i>	27	[m.a.h.: 'nu <i>Jacup Roleff</i> '; '9' ver-	
<i>Drewes Alberts</i>	14	beterd in '6½' en toegevoegd:	
<i>Arenth Jansen</i>	23	<i>Cornellies Michelts</i>	2½]
<i>Johan Mennens</i>	7½	<i>Pieter Luitkens</i>	4

Maken bovenges. grastallen vierdehalff groete hunderth unde drie graesen landes.

Belopen na desse oeverghevinge die grastallen van die ghanse Loppersummer edder Zanster schepperschup viehr duisenth [= 4800] graesen landes een ider hunderth tho ses stigen gerekenth. Dartho noch een halff groete hunderth unde acht unde viertich graesen landes.

IV. Schepperij Ten Post

De meeste lijsten betreffende de schepperij Ten Post zijn ontleend aan het zylboek van *Tamme Popkens to Merum* (U.B., Ms. 524). Van de lijsten uit 1589 en 1595, die de hele schepperij beslaan, zijn afschriften aanwezig in het huisarchief Farmsum. Voor relevante afwijkingen en toevoegingen wordt in de noten naar dit afschrift verwezen met **F**.

IV.1 Enselsener eed

IV.1.1 Enselsener eed, ca. 1560

Dese eedt schudt voer drie groete hondert, dat hondert voer sees stige grase, daer de zylrechter van inholt deertich grase.

<i>Louwo Hawicks</i>	60 grase	<i>Pelgrum Jansens</i>	18
<i>Menno</i>	36 grase	<i>Hyndryck Koerds</i>	3
<i>Woelter Egghens</i>	54 grase	<i>Reyner Duercks</i>	vijff grase
<i>Peter Jansen</i>	14 gras	<i>Jacob Duercks</i>	28
<i>Jacob Harmens</i>	20 gras	<i>Hepke bij de Balck</i>	18
<i>Fryck Nannens</i>	16 gras	<i>Meewes Mertens</i>	40
<i>Abel Popkens</i>	16	<i>Luytyen Luddens</i>	9
<i>Jacob Noemmens</i>	4	<i>Wrytser Allens</i>	4
<i>Aeyldt Remmers</i>	2	<i>Tomas Atens kinderen</i>	7
<i>Johan toe Zijl</i>	7	<i>Popko Sickens</i>	6
<i>Meynert bij Merummertyl</i>	8	<i>Aleyt Hyblens</i>	10
<i>Popko toe Hoexmeers,</i>		<i>Foeco Sywerds</i>	8
<i>Andreus Prys, t'samen</i>	76	<i>Alle toe Siuxum</i>	5
<i>Berent Gerrydts</i>	38	<i>De pastoers meyer</i>	10

Heer Teepo meyer.....	8	Syabbe bij Merummertyl.....	4
Eeyso Peters	12	Johan Geerts.....	6
Wybo	6	Johan Meertens	[niet ingevuld]
Junge Claes boevendijck.....	4	Heere Claesens	2
Ebbe Kueper	6	Johan in dem Ham.....	6
Waelke Gerts.....	7	Johan toe Westeremden.....	2 grase

Dese boevengesc. landen ende edt schoten voer 300 grase als voersc. und lyggen toe schoet toe Doerpstersijll, gelick als Merummer eedt.

IV.1.2 Enseler eed, 1589¹⁹

Register van Enseler edt, so onder onsse schepperschop ten Post behoerich und in anno 1589 de landen hebben gebrucket, schudt voer dre grote hondert und 13 grase.

Havick Louwens.....	51 gras	Drewes Drewes.....	52 gr.
Karstien Roleffs	47 gr.	Johan Peters	43 gas
Johan Schonebeck.....	41 gr.	Isebrant Jansen.....	9 gras
Gert Vechter van Jacop Aylts	8 gr.	Luitien Jansen.....	9 gras
Harcke Alberts	14 gras	Johan Wibbens.....	4 gras
Jocop Jansen.....	20 gr.	Ludde Wolters.....	19 gr.
Enno Heldt	36 gr.	Hubert Sickens.....	70 gr.
Derck to Hoecksmers	4 gr.	Jacop Schenckvatt	3 gras
Peter Aris	4 gr.	Tamme Popkens.....	23 gr.
Ate to Merum	7 gr.	Jacop Klasen	13 gr.
Hindrick Eltkens	2 gr.	Abel Jacops.....	3 gras
Alit Hibels	10 gras	Tamme Ubels	13 gras
Luitien Luddens	9 gr.	Johan Brants.....	5 gras
Johan Jacops	23 gr.	Johan Klasen	7 gras
Peter Junge Klaes	4 gr.	Walcke Gerts	9 gr.
Johan Harmens.....	2½	Tya Louwens	2 gr.
Harmen Scomaeker.....	4	Derck Abels	4 gras

Facit 570½ gras. Als 't gras gef 2 brab. st. is 38 d. 1 st. brab. Daervan betaelt he den schepper 22 d. 26 st. brab. Ergo beholt voer sick over 15 d. 5 st. brab.

IV.2 Merumer eed

IV.2.1 Merumer eed, ca. 1550

Dese eedt schuedt voer drie grote hondert grasen, dat hondert voer sees styge grasen gerekent, tegen den schepper. De rechter koertet sijn schepper van zilschodt deertich grase.

Tomas Atens.....	72 grase myt werden	Nanno Haerkens	33 grase
Johan van Uutert	20 grase myt de werden	Frerick Egberts.....	17 grase
		Popko Sickens	37 grase myt de weerde

¹⁹ Het afschrift F dateert de lijst ten onrechte op 1595.

Jurgyen Roeloeffs18 graze
 mit de werde [in margine: 24]
Waelke Gerts.....2 graze ½
Claes Dercks..... 6 graze
Claes Lutyens.....12 graze
Frerick Allerts..... 6 graze
 De koester een gras
Menko de hilligen meyer 18 graze

Johan van Zwelen12 graze
Ghese Hindricks4 graze
Egbert Hemmens 16 graze
Gheert Enekens.....63 graze
Johan Harkens16 graze
Derck Cornelius.....26 graze
Tonys Mertens de hilligen venne..... 7
Mene Mertens20 graze

Dese boevengesc. landen scheten alleen tot Merummer tyl in de eedt gelegen.
 Noch in der eedt tot zilshot:

Lambert Smyt.....9 graze
Haerbert bij de Balck 15 graze
Emo Onnens..... 3 graze
Tomas Atens..... 3 graze

Menko 8 hondert
Jacob Jansen 49
Dewer to Nyenhuus.....33 graze

IV.2.2 Merumer eed, 1589

Anno domini 158[9] yn junii sall 't gras landes geven 2 st.gr. tho Dorpsterzijll. Dusse nabesc. synt degene de nu yn anno [15]89 de landen gebrucken, under Mermer groete eedt gelegen to Dorpsterzijll.

Hoicke Everts up de Mude.....63 graes
Ate tho Merum63 graes
Tamme Popkens to Merum49 graes
Peter Gerrits49 graes
Merten tho Nyenhues33 graes
Hindrick Dercks tho Merum..... 35
Ipe up de Tyuchen.....26 graes,
 und[er] de 4 graes een hondert van *Hayo Tyassens*
Harmen Peters tho
 Garelsweer24 graes
Claes Ulbrants bij de Mude20 graes
Wyllem Abels24 graese
Peter Werts bij de Baelck 15 graes
Derck Jacobs bij de Muede 14 graes

Jacob Claesen tho Merum..... 12 graese
Jacob Heddricks up de
 Tiuchen 7 graese
Peter Aris bovendicks.....6 graese
Lambert Iters 24 graese
 in Kosterho[...]
 [door een lijn verbonden
 met *Harmen Peters* hierboven]
Aicke Gerrits.....4 graes end 2 graes
 Doeve Grets fenne 4 graes
Johan bij de Baelck3 graes
 und mester *Tyaert tho*
Loppersum.....8 graes
Waelke Gerts weduwe3 graes
 De pastoer tho Garelsweer..... 8 graese

IV.2.3 Merumer eed, 1592

Anno 1592 den 5 julii hebben de schepperen utges. een halff schaep zijlschott van 't gras und vor den zilrechter 2 placken vor anganck und darenbeneven noch 30 graese van de hoefetsumma vor den zilrechter voer sin solarium als van oldes heer

gebrucklich. Dusse nabes. soelen hirtho contribuieren unde upbrengen, welcke nu anno [15]92 de landen sint gebruckende.

Hoicko up de Mude 56 grase
 und noch 13 grase up de Tiuchen
 de he nu ongebruckt lat liggen
Tammo Popkens 49 grase
Peter Gerrits 49 gra.
Ate tho Merum weduwe 63 gras,
 dar nu *Lambert Itens* 5 gras
 van bruket
Merten Clasen 33 gr.
Peter Aris 6 gra.
Claes Ulbrants 16 gr.
Jacob Heddricks 7 gr.
Ipe up d'Tyuchen 22
Cristoffer Ripperda weduwe 8 gr.
M. Tyaert Baertscher 8 gr.

und noch 5 gras van de kerken-
 meyer to Garelsweer
Johan bij de Balck 3 gr.
Peter Werts 15 gr.
Willem Abels 24 gr.
Lambert Itens 25 gras,
 noch 2 gras van *Aycko Gerrits*
 und 5 gras van *Trine Atens*
Aicke Gerrits 4 gra.
 De pastoer tho Garelswer 11 gras
Gert Harmens 12
Popko Hemmes, Evert Peters 13
Peter Jansen Swelers lant 8
Peter bij de Mude 15

IV.2.4 Merumer grote eed, 1595

Dyt nafolgende register van Mermer grote edt hebbe ick, *Hoicke Everts*, overgelevert, anno [15]95 op mey.

Hoicke op de Mude 63 gras
Tammo Popkens 49 gra.
 [in margine, m.a.h.: und in
 Enselenser edt verschete ick
 23 und Mermer lutke edt 3 gr.]
Peter Gerrits weduwe 49 gr.
 Zal. *Ate to Merums herdt* 63 gr.
Merten Klasesen 33 gr.
Peter Aris 6 gr.
Klaes Ulbrants 16 gr.
Claes Lamberts 7 gr.
Ipe op de Tyuchen 27
Durcke Stoffers 8 gr.
Mester Tyaert 8 gr.
 Noch *Peter Werts herdt*²⁰ 15
Johan bij de Balck 3 gr.

Johan Syrts 33 gr.
Johan Syabbes kerckmeyerger 24 gras
 De pastors lant to Garelswer 11 gr.
Aycke Gerrits 6 gr.
Gerdt Harmens 12 gr.
Evert Peters lant, Popke Hemmes 13
 Noch *Haicke, Johan Peters lant* 8 gr.
 Iue Grets venne 4 gr.
Hindrick Dercks 20 gr.
Gerrit bi de Mude 15 gr.
Cornellis Frericks 1 gr.
 Op de Tyuchen 6 gras
 [in margine: de *Hindrick*
Dercks gebrucket hefft und
 2½ gras van *Walcke Gerts*
 lant, dat ick nu brueck]

Facit Mermer grote edt 4 grote hondert grasen end 4 gr., daer de zijlrechter de schepper 30 grasen van kortet vor zijn solarium, dat hondert op 6 stige grasen gereckent.

²⁰ Noch *Peter Werts herdt*. F: Noch *mester Tjaert*.

IV.2.5 Merumer eed, 1598

Register und grastalen vam [sic] Mermer grote eedt offte sijlrecht, welcke anno 1598 de landen gebruecken, schut vor 4 grote hondert.

<i>Hoicke Everts</i>	63 gras	[in margine: Noch <i>Karstien</i> 4 gras,
<i>Tammo Popkens</i>	52½ gr.	de ertides bij <i>Jan Jansens</i>
<i>Tys Hayes</i>	24 gras	herdt plach gebruiket worden]
<i>Popke Smit</i>	3 gras	<i>Claes Lambers</i>
Sal. <i>Tomas Atens</i> kinder		7 gr.
meyger, <i>Gerrit Lamberts</i> ...	42 gras	<i>Ipe Jansen</i>
Sa. <i>Ate to Merums</i> kints		8 gr.
meyger, <i>Tyes Jansen</i>	27 gras	<i>Mester Tyaert</i>
<i>Johan Mertens</i> , de herdt op		23
dat tychelwarck	49 gr.	<i>Kornellis bi de Balck</i>
<i>Merten Klasen</i>	33 gr.	3 gr.
<i>Johan Alberts</i>	6 gr.	<i>Jan Syrts</i>
<i>Tonnis Peters</i>	16 gr.	33 gr.
<i>Johan Jansen</i>	28	<i>Hindrick Dercks</i>
		20 gr.
		<i>Gert Harmens</i>
		12 gr.
		De pastorye to <i>Garelsweer</i>
		11
		<i>Aycke Gerrits</i>
		6 gr.
		<i>Jan Egberts end Jacop Heddricks</i> ...
		15
		<i>Jan Syabbens</i>
		24 gr.
		<i>Jan Wyllems</i>
		4 grase

IV.3 Nienhuistereed

IV.3.1 Nienhuistereed, 1470

Deze beschrijving met landeigenaren is ontleend aan het Wierumerzylboek van 1470. Het afschrift in het huisarchief Farmsum vermeldt: 'In des abts boeck pagina 22'. Ook dat betreft dus een handschrift uit het klooster Wittewierum, maar het geeft een paar relevante afwijkingen, die in de noten worden aangegeven met **F**.

Item Scherlinster, id est Nijehuester eet off zylrecht holdet in twehondert grase, id est 12 styge. Dat arve unde lant hoert al to samen onsen convente van Werum to, behalven dat lant hyr na bescreven staet, scilicet

<i>Eppo to Merum</i>	6 deymaten	Item heer <i>Jacob</i> ²¹	20 grase
<i>Johan Rengers</i>	twe deymaten	Item <i>Tammo in den Ham</i> ..	10 furlingen
Item de kosterije to		Item ²² <i>Renger</i>	11 furlingen
<i>Garlsweer</i>	4 deymaten	Item <i>Apel</i>	5 furlin.

Item mede is gelegen in dessen eedt 9 grase wyrdtlandes dat geen schot en gevet, noch warck en doet, noch tot zijlen, noch tot deepen ende mede twe heymen, behalven dat heem daer dat voerwarck up staet ende dyt is boven die 12 styge.

²¹ heer *Jacob*. **F**: Dye kercheer toe *Gerelswer*.

²² witruimte. **F** geeft hier: *Johan Renghers*.

IV.3.2 Nienhuistereed, 1595

Register und grastalen van Scherlinser of Nyenhuester eedt und zijrecht anno 1595, welke de landen nu gebrucken, schudt 2 grote hondert end 36 gras.

<i>Meerten tho Nyenhues</i>	80 gras	Pastoryen met de costers lant	
<i>Berent Mertens</i>	hondert en 6 gras	to Garelswer t'samen	29 gras
<i>Aeycke Gerrits</i>	33 gr.	<i>Allert Menckens</i>	6 gras
<i>Hilbrant Peters</i> weduwe	16 gra.	<i>Aeycke Smits</i>	6 gras

IV.4 Oldersumer eed

IV.4.1 Oldersumer eed, 1470

Deze beschrijving is ontleend aan het Wierumerzijlboek van 1470 naar het exemplaar Ms. P.E. 75. Naar afwijkingen in het Hs. in fol. 13b wordt in de noten gerefereerd met **B**. Opvallend is de nauwkeurige beschrijving van de verschillende percelen. Het aantal landeigenaren is vrij klein. Het meeste land is in handen van het klooster Wittewierum, de kerken van Loppersum en Garrelsweer, leden van de familie *Rengers*, *Andolf Nittersum* ('*Andel to Steem*') en *Meinke to Driwert*.

Nota. Dyt nagescre[ve]n lant vallet in Oldersummer eet.

Item <i>Hisse Rengers</i>	10 furlingen	ende.....	3 furlingen
unde	7 furlingen	<i>Andeel</i>	6 furlin.
ende.....	3 furlingen	ende	10 furlin.
Werumer convent	9 furlingen	<i>Andeel</i> 2 fennen van	5 furlin.
ende	7 furlingen	<i>Andeel</i> 3 hammen elck van..	6 furlingen
<i>Andeel to Staem</i>	3 furlin.	<i>Andeel</i>	10 furlin.
ende.....	5 furlin.	ende heet Gaerbeth ham.	
<i>Andeel</i>	9 furlingen	<i>Andeel</i>	6 fur.
ende.....	2 furlin.	ende	een furlinck
<i>Andeel</i>	6 furlin.	<i>Andeel</i>	8 furlingen

Item, tusschen Oldersum wech ende dat nye deep volgt hyr nae.

Werumer convent,		Werum	6 furlingen
Maerfenne	6 furlingen	<i>Andeel</i> moleven	9 furlingen
Werum	2 furlingen	<i>Andel</i>	13 fur.
Werum	7 furlingen	ende.....	5 fur.
<i>Andeel</i>	7 furlin.	<i>Andel</i>	vijff furlingen
ende.....	6 furlingen	die Groede tusschen den	
Loppersummer hilligen.....	2 furlingen	dijck ende den wech.	

Item dyt lant watert uuth totter Muden.

Dit nagesc. lant ligget tusschen Driwerder wester wech ende den dijkce ende den watertocht.

Item, *Andel* 8 furlingen
Baryck unde Tyben..... 3 furlingen
Loppersummer hillygen..... 7 furlingen
ende..... 4 furlin.
Heer *Jacob* 4 fur.
ende..... 4 fur.
ende..... 2 furlin.
Geerweerster hilligen..... 3 furlingen
Johan Renger 2 furlingen
Lyppe vijff verendel, Werum²³
Andel 3 verendel

Item, dyt is voert gelegen tusschen Oldersummer ende Driwerder westerwech hen tot Cerlaen.

Werum, de Horne 7 fur.
ende..... 3 furlingen
Werum 4 vennen, tosamen 16 furlingen
Werum, die grote fenne 18 furlingen
Werum, de kamp..... 3 furlin.
Werum vijff verendel
Item..... 6 furlin. in de Grete
Eegbert Rengers 3 furlingen
Loppersummer hilligen..... 3 furlingen
Werum 6 furlin.
ende..... 4 furlin.
Andeel 4 furlin.
Loppersummer hilligen 2 vennen 9 fur.
Idem 6 fur.
Idem 4²⁶ fur., de Veel
Loppersummer hilligen 6 fur., de Griet.
Focko Rengers 6 fur., de Zwarte venne.
Meynko to Driwert 4 fur.
Focko Rengers 4 fur.
Heer *Evert to Solwert* 16 fur.

*Meynke Deiwert*²⁴12 furlingen
ende *Hillo*

Heer *Jacob*10 furlingen
Focko Rengers3 fur.
ende.....6 furlingen
Focko3 furlingen
ende.....4 furlingen.
Werum10 furlingen.
Lyppe 7 furlin.
ende 7 furlingen fran.²⁵

Focko Rengers 5 fur., de huesstede.
*Mouwe*²⁷ *Havicks* .10 fur., Lange maer.
Tamme kinder2 fur.
ende..... 4 furl.
Garweerster hilligen2 fur.
Hisse Rengers 6 fur. bij dat huys
Idem.....2 furlin. daerbij ten ende
Hisse2 fur.
ende.....2 fur.
Garweerster hillygen 2 kampen....2 fur.
Meynke Driwer 3 vennen..... 9 furlin.
*Meyken in Luwer*²⁸9 fur.
ende *Hille*
Noch *Meynken* 5 fur. alleen
*Hisse Reyners*²⁹4 fur., Ganse meer
Idem 4 fur., Kampe meer.
*Meyntke selves*³⁰, Reyt meer.....3 fur.
unde daerbij 3 furlin.
Meynke unde Hille

²³ Werum. ontbr. **B**.

²⁴ *Deiwert*. Lees: *Driwert*.

²⁵ *fran*. ontbr. **B**.

²⁶ 4. **B**: 3.

²⁷ *Mouwe*. Lees: *Louwe*.

²⁸ *Meyken in Luwert*. **B**: *Meynken in Luwert*. Lees: *Meynken in Driwert*.

²⁹ *Reyners*. **B**: *Rengers*.

³⁰ *selves*. **B**: *selver*.

Item dit lant is tussche Cerlaen ende Hoge laen.

Johan Rengers 4 fur. in 't Meerlant
ende..... 2 fur.
ende..... 3 furlin.
De Zwage 7 furlin.
Johan Rengers ende *Andel* halff
unde halff.
Johan Rengers 10 fur., die Grote meer
Item daer Kolckmeer 6³¹ fur.
Idem *Johan Rengers* 6 fur.
Idem to Bettekeweer 10 fur.
daerbij twe kampen vanvijff fur.
daerbij 4 fur.
Werum 18 fur.

ende.....5 fur.
Barnzaben.....6 fur.
Andeel6 fur.
Loppersummer hilligen 4
ende.....6 fur.
ende noch.....3 fur.
Werum6 fur.
in ener venne van 9 fur.
ende die ander 3 Loppersum-
mer hilligen.
Loppersummer hilligen noch 7 fur.
Werum 6 fur. van *Havick*

Item dit nagescreven lant ligget tusschen die Hoge lane ende stenen till.

Item *Andel* 2 vennen 7 fur.
bij der Lane.
Mande hil. 7 fur.
ende die Corte Helle 7 fur.
ende..... 6 fur., de Heeke
ende noch de Heeke4³² fur.
Andel al to samen.
Johan Rengers 10 fur.

Werum 11³³ fur. van *Tyarck*.
Andel bij stenen til 4 fur., de Helle.
Werum 3 Heeken 17 fur.
die 2 twalven ende de derde
vijff de Horn ende daerto
soe voele landes als tosamen
60 grase van oldes.

Hyrna volget dat lant over die stenen till.

Hisse Rengers in die
Heeckste 12 deimat
Werum in de Heeckste..... 17 deimaten
7 van heer *Evert* ende 7 van

*Focken Heynens*³⁴ kinderen
ende 3 van *Tyarck*³⁵
Egbert Rengers3 deimaten.
Loppersummer jongerdel....2 deimaten.

Sequitur Hou.

Andel6 deimaten
in 3 stucken
Loppersummer hilligen 8 deimaten
Werum een tweede deimat

Garweerster hilligen dat ander
als van 2 deimat.
Andeeltwe deimat
Reytse up de venne..... 9 deimat
Garweerster hilligen 4 deimat

³¹ 6. B: 7.

³² 4. B: 7.

³³ 11. B: 9.

³⁴ *Heynens. B: Haymens.*

³⁴ *Heynens. B: Haymens.*

³⁴ *Heynens. B: Haymens.*

³⁵ H.A. Farmsum, inv.nr. 932 geeft: 'Item 16½ forlinck in de Heeckste, 7 gekofft van her *Evert*, 3 van *Tiako* ende 6½ gekofft van *Focko Haeime* kinderen.'

Hyr endet die Hou.

*Hisse Reyners*³⁶ 16 deimat
ende een groot deimat
Andeel 3 deimat
Biewe op die venne 4 deimat
*Egbert Reyners*³⁶ 8 deimaten
Hisse Rengers unde *Focko* . 6 deimaten
Hisse Rengers unde *Focko* 12 deimaten
Egbert Rengers 7 deimaten

Egbert Rengers 5 deimat
ende Werum..... 4 deimat in Swalch.
Werum7 deimaten
ende *Egbert Rengers*7 deimat
in Kampe mede
Werum, Teetke mede10 deimaten
so gadert men noch.....4 fur.
to dessen eet, dat hoer[t]
Andel to Steem

IV.4.2 Oldersumer eed, ca. 1510?

Deze lijst met landeigenaren in Oldersumer eed is een aanvulling op een beschrijving in het Wierumerzijlboek uit 1470. Zij is te dateren in het begin van de 16de eeuw.

Item dit sint de ander lande die mede in desen eet scheten end wateren doer Vismerszil eendeels.

Item die heert toe Driwert, salege *Hillen* heert, die *Hebeke* toe kumt 42 grase
Item *Allert Sytkens* 32 grasen
Item *Henrick Tekens* 14 grase
Item die hilgen toe Gerelsweer mytten kerckeren toe hop 7 grase
Item *Gerbrant Iwens* 44 grase
end van dese liggen daer 4 van aver den wech end wateren doer die Mude
Summa van de onderste streke 139 grase.

Item *Eneke Claes Janssen* 9 grase
up de Oldersumermade in de Houwe
Item *Haeiko*, de van Frenswegener meyer up Belkeweer, hoert 43 grase
Item *Gerbrant Klinkers*, Loppersumer hilgen meyer toe Oldersum 47 grase
Item *Peter Autens*, *Dutmer Rengers* meyer 25 grase
Item *Johan Renghers* heert, *Luetien Peter Luetiens* viff grase
Item *Egbert Clandt*, *Peter Iwens* 40 grase
end 4 grase van Werum

Dese twe landen liggen aver die water kaeinge oft Oldersumer wech
ende wateren doer die Mude. Dese *Peter* hefft oick liggen 4½ gras
up Oldersumer made, geheten de Mullen

Item *Iwe Tamhusen*, *Egbert Clandts* meyer 80 grase van *Clant*
Item 7 vorlingen van Werum
Item 12 van de van Essen
Item 7 deymet
up Oldersumer maden end dese wateren myt die Mullen end Hanekes
7 deymet vors.

Item *Johan Renghers* 10 deymet

³⁶ *Reyners. B: Rengers.*

gekofft van *Detmer Renghers* up Oldersumer maden
Summa lateris 287 grase end ½ gras.

Item hie hefft daer oick 7 deymet

Item *Coep van Beesten* 18 ende 8 deymeten
end een deymet geheten dat grote deymet.

Item *Johan Renghers* noch bet 7½ deymet in Campe maden
ende 5½ in Swael Edze
end dit watert in de Caeterhals end doer Wimers zil end tot Slochter Delffzile

Item *Johan Renghers* hefft oick up dese maden 16 grasen
ende hebben altit geschoeten in Oldersumer eet, mer hie wil se nuu trecken in
Husbuer eet, mer off 't soe is oft neet, is mij neet kundich, mer in olde registers
staen sie mede in Oldersumer eet gescr. [in margine: blifft bij Husbur end hir neet
gerekent]

Summa 586 grase end ½ gras. Facit 4½ groete hundert 46 grase ½ gras.

IV.4.3 Oldersumer eed, 1595

Anno 1595. Register van *Klaes Enekes*, Oldersumer edt, in der tit sijlrechter, is viff
grote hondert gras min 7 gras³⁷, darvan 83 gras omtrent den Post end Mude utwatert.

Hilbrant Frayema 78 gras

Oldenhus 3 gras³⁸

Willem Alberts 40 gras

Berent Menckens 41 gr.

Benne Eylerts 5 gras

Oldenhues 33 gra.

Cornelis Apkens 8 gras

Eeneke Hilbrants 34 gr.

Rengers hoeylant 18 gr.

Gert Harmens 4½ gras

Focke Jansen 20 gra.

Egbert Cornellis 2½ gra.

Claes Bennes mande lant 9 gr.

Aycke Gerrits 54½ g.

De coster to Garelsweer in twe

stucken gelegen 8½ gra.

Claes Menckens 10 gr.

Gerrit Peters met sin mithulper,

dat *Aycke Gerrits* nu bruket .. 10 gr.

Claes Enekes 10 gras

Clants oesseweide 33 gras

Clants herdt 48 gras

Ayck Smit 4 gr.

Pele Wolters 54 gr.

Anne Fockes 7 gr.

Randelweer 6 gr.

Derck Cornelis 5 gr.

Allert Aris 47 gr.

IV.5 Huisbuureed

IV.5.1 Huisbuureed, ca. 1530?

Husbuerster eet hefft 300 grase yn dese nabescreven lande. Werum hefft hyr 60 grase
affgetagen, de sie in oer et verscheten.

³⁷ **F** voegt hier toe: *als jr. Johan Rengers to Hellems 11 grasen weerde bij Wyme[?] Aykens huis frij blifft van schot, vermeldt sentencie.*

³⁸ *Oldenhus 3 gras. Ontbr. F.*

Oldenhus mytten Crumen
 esch..... 80 grase landes
 Tuwinge45 grase
 de werden 12 gras
 Julkema heert48 grase
Claes Enekens, de perdevenne .4 grase
 Haeblema hus48 grase
 Meelsema heert32 grase

Eneke Claessen22 grase
Claes Janssen5 grase
 hir aff heft *Berent*6 grase
 Beltkeweer19 grase
 [doorgehaald: *Peter Iwens*.... 7[?] grase
Berent noch 6 grase
 Soe heft *Berent* nuu 20 grase]

Summa 2½ grote hondert ende 3 grase buten de werden [later bijgeschreven:] *Berent Menkes* heft 10 grase van *Henrick Klant* gekofft. *Alit Peters* 10 hondert in dre vannekens. [aanvulling eind 16de eeuw:] Dese hefft woont op de raetshere *Sibet*[?] *Egberts* lant.

IV.5.2 Huisbuureed, 1544

Deze lijst bevat voornamelijk de bedragen die opgebracht zijn ten behoeve van het plakshot, waarbij voor ieder gras 1 plak betaald wordt. Uit de bedragen zijn daardoor de aantallen schotplichtige grazen van de verschillende gebruikers af te leiden.

Anno etc. [15]44 een plackenschot toe den zil end die damme uut toe winnen ontf.

Peter Menkens1 st. bet. vor 30 gras.
Luleff 48 grase, 8 st. bet.
Frerick Iwens..... 8 st. bet. [= 48 grazen]
Johan Peters 2 st. bet. [= 12 gr.]
Cornelis 6 st. 1 pla. bet. [= 37 gr.]
Willem 5 st. 2 pla. bet. [= 32 gr.]
Gert Schoemaker 2 vleems. bet. [= ...]
Fokel 5 plack bet. [= 5 gr.]

Claes Menkens..... 1½ st. bet. [= 9 gr.]
Claes Janssen 2½ st. bet. [= 15 gr.]
Eneke Claessen.....
 3½ st. 1 pla. bet. [= 22 gr.]
Claes Eneken 4 pla. bet. [= 4 gr.]
 voer 4 grase an *Johan Luleves* landt
 gelegen, *Otto Clandt* behoerende

IV.5.3 Huisbuureed, ca. 1550?

Deze lijst bevat bedragen t.b.v. het magermanschot (1 magerman is 1½ plak).

Anno etc. [niet ingevuld] een magermans schot geboert toe dat heem upten zijl.

Dewer Enekens 6 st. bet. [= 24 gr.]
Fokele 1 st. 1 mager. bet. [= 5 gr.]
Fenne Bruns..... 12 st. bet. [= 48 gr.]
Roeleff ende *Gert*... 2½ st. bet. [= 10 gr.]
Johan Luleves 12 st. bet. [= 48 gr.]
Claes Menkens
 2 st. 1 mager. bet. [= 9 gr.]

Albert 11 st. 1 mager. bet. [= 45 gr.]
*Claer*³⁹ *Jansen*
 3½ st. 1 mager. bet. [= 15 gr.]
Johan Peters 2½ st. bet. [= 10 gr.]
Cornelius 8½ st. bet. [= 34 gr.]
Willem 8 st. bet. [= 32 gr.]

Summa 2 rider 10 st., mijn salarium affgedaen 1 rider 25 st.

IV.5.4 Huisbuureed, 1595

Register van Huesbuer edt, is dardehalff grote hondert. Hirvan watert omtrent 16 gr. in 't deep omtrent de Molensloet und Focke huys⁴⁰.

⁴¹ <i>Berent Menckens</i>	24 gras	Julkema herdt.....	48 gra.
⁴² <i>Hillebrant Frayelega</i>	22 gras	Noch <i>Rengers</i>	8 gras
De herdt to Oldenhues ⁴³	80 gras	<i>Klaes Eneken</i> ⁴⁵	4 gras
⁴⁴ <i>Cornellis Aepkens</i>	32 gras	⁴⁶ <i>Focke Jansen</i>	53 gra.
Tuuynghe herdt.....	45 gras	<i>Jan Clasen</i>	2 gras ⁴⁷

IV.6 Poster eed, 1595

Register van Poster edt, *Harmen Jacops* in der tijdt sijlrechter, anno [15]95, schudt 3 grote hondert end 5 gr., watert uth bij den Post.

<i>Tye herdt</i> ⁴⁸	80 gras	<i>Cornelis Apekens</i>	5 gr.
<i>Rewinck Tonnis</i>	24 gras	<i>Hilbrant Frayema</i>	4
<i>Mencke Reyners</i>	24 gras	<i>Klaes Enekes</i>	2 gr.
<i>Claes Harmens</i>	24 gras	<i>Stine Harmens</i>	6 gr.
<i>Johan Schomacker</i>	15 gra.	<i>Eneke Hilbrants</i>	50
<i>Gerdt Jans</i>	6 gr.	<i>Eneke Klaes Menckes</i>	45
<i>Derck Dercks</i>	11 gra.	<i>Jeltke Fockens</i>	3
<i>Kone Hindricks</i>	7 gras	<i>Folckert Harmens</i>	6 gr.
<i>Wygger Gertyens</i>	3 gr.	<i>Harmen Jacops</i>	40 gras

IV.7 Wittewierumer eed, 1595

Register van Wittewermer edt, anno 1595, schudt voer 5 grote hondert end 18 gras.

<i>Johan Garbrants</i>	100 gras	und noch de Pelsvenne	12 gras
und noch 10 gras van osselant		<i>Jacop Peters herdt</i>	78 gras
<i>Benne Duerts herdt</i>	100 gr.	<i>Cornellis Dercks</i>	50 gras
<i>Berent Wiltes hert</i>	100	Zal. <i>Johan Peters</i>	50 gras
Za. <i>Garbrant Frericks</i>	27 gr.,	van 't corpus	
de Vette weide		end noch het Wasschelant	36 gras

³⁹ *Claer. Lees: Claes.*

⁴⁰ **F** voegt toe: *Want 60 grasen wesende een half groot hondert is hyr afgetogen end schut nu in Werummer eet.*

⁴¹ **F** voegt toe: *Beltkeweer.*

⁴² **F** voegt toe: *Elteken steenhuis.*

⁴³ **F** voegt toe: *mit den Krummen Esch.*

⁴⁴ **F** voegt toe: *Melsema.*

⁴⁵ **F** voegt toe: *peerdevenne.*

⁴⁶ **F** voegt toe: *Hablema.*

⁴⁷ *Jan Clasen* — 2. **F**: *Claes Jans* — 4.

⁴⁸ *Tye herdt. F: Rengers heert, Tye gebruiker.*

Merten to Nyenhues, de
 Olde venne 33 gras
Claes Peters bi de Grawedick .. 12 gras
Tomas Smits volck 7 gras

[doorgehaald, met latere hand:
Hindrick Garbens100 gras
Jan Jans 100 gras]

IV.8 Tappeweerster eed, 1595

Register van Tappeweerster eedt, de oestzijde van Woltersum, schudt voer dre grote hondert grasen, watert ut to Wymerschesijll.

De juncker ⁴⁹ <i>Mepsche in den</i>	<i>Za[lige] Hilbrant Frayema</i> 13 graz.
<i>Ham</i> 66 gras	<i>Claes Enekens</i> 6 graz.
<i>Albert Sanders</i> 22 gras	<i>Z[alige] Johan Jacops</i> 4 gr.
<i>Jacop Arents</i> 2 gra.	<i>Haeicke Jacops</i> 4 gr.
<i>Aris Jansen</i> 5 gra.	<i>Jan Jacops</i> 8 gra.
<i>Claes Schroer</i> 8 gr.	De ed. ju[n]cker <i>Warmelo te</i>
<i>Folkert Cornellis</i> 5 gr.	<i>Oldenus</i> 15 gras
<i>Johan Harmens</i> 9 gr.	<i>Eppe Unkens</i> 4 gras
<i>Here Tiddes</i> 6 gras	<i>Johan Jansen</i> 5 gras
<i>Mencke Berens</i> 14 gr.	<i>Derck Hindrix</i> 38 gras
<i>Roleff op de Just</i> 6 gra.	<i>Jacop Vechters</i> 11 gras
<i>Z[alige] Brunt Hayes</i> volck 6 gr.	<i>Garbrant Fockes</i> 15 gra.
<i>Peter Gerrits</i> 3 gra.	<i>Popke Emes</i> 3 gr.
<i>Johan Garbrants</i> 20 gr.	<i>Johan Jansen</i> 2 gr.
<i>Egbert Dercks</i> 47 gr.	<i>Aeve de weduwe</i> 5 gras

IV.9 Onderhoud van het zijl in het Vismaar, 1561

Deze lijst is uitgegeven naar het exemplaar in H.A. Farmsum, inv.nr. 11*. Relevante afwijkingen in ibidem, inv.nr. 94 zijn in de noten aangegeven met **F**.

Husbur toe Vysmer zijl.

[in margine: [doorgehaald: Julkema 48 hydr vergeten.] Nota: Husbuer hefft landen elders uuthwaterende alsoe Julckema 48.]

Oldenhues 80 grase	[doorgehaald: 1 hun[der]]
Meelsema hert 32 grase	<i>Elteken stenus</i> 22 grase
Tuwinge 45 grase	<i>Claes Jansen</i> 15 grase
[doorgehaald: 1 hun[der]] met	<i>Beltekeweer</i> 9 grase
de halve werde bij Hablema hus]	<i>Peter Iwens</i> 5 grase
Hablema met de werde 44 grase	

Summa 200 grote hondert 16 grase

Hirbij gedaen de tsestich grase dye dat convent van Werum uut Husbuer an sick

⁴⁹ **F** voegt toe: *Rodolf*.

genamen [doorgehaald: ende uut Huesbuer landen oeresoe grot dat hie... sal].

Facit summa summarum 15 stige 16 grase.

Item dat gras hefft toe Vismer zil upgebracht een braspenynck. Actum anno 1561 wordt nyes getimmert. De badem bleeff liggen.

Oldersum toe Vismerzijl up Oldersummer maden

Oldenus.....	33 dt.	Elteken stenus.....	60 grase
Tuwinge.....	18 dt.	Loppersumer hillegen.....	40 grase
Meelsema.....	8 dt.	Eylert.....	4 grase
Haeblema.....	7 dt.	Willem Hollander.....	5 grase
Julken hert.....	22 dt.	Aebke ⁵⁰ Allerdas.....	32 grase
Johan van Zwele.....	4½ dt.	Jacob Schultinge.....	7 grase
Claes Bennens.....	4½ dt.	Peter Iwens.....	16 grase
Claes Enekens.....	10 dt.	Claes Menkens.....	13 grase
Gert Enekens.....	2 dt.	Dye ⁵¹ koster toe Gerelswer.....	7 grase
Jacob Allert.....	1 dt.	Jacob Allerts.....	11 grase
Berent Menkens.....	41 dt.	Frerick Allerts.....	46 grase
Claes Janssen.....	31 grase	Aleit ⁵² Menkens.....	1½ grase

Summa 364 grase, dat hondert voer ses stige gerekent. Hyrbij gedaen de tsestich grase de dat convent van Werum uut Oldersum toe syck genamen [doorgehaald: ende daer voer wederbe... viff hondert ... toe schoten]. Facit 24 stige grase ende 4.

Toe Vismerzil **Schirlinse** alheel

Alts 't Jacob Heynens daer toe avergeven hefft anno 1561, doe de zil nyes getimmert woert. Facit twe grote hondert ende 22 grase, 't is 13 stige ende 2 grase, yn porcelen als volgt:

Jacob Heinens.....	104 grase,	Tomas Smyt.....	8 grase, de Hoppe
de ½ werde	6 grase	Aleyt Menkens.....	6 grase, de Helle
Merten Claessen.....	74 grase,	De pastoer toe Gerelswer.....	23 grase
de ½ werde	6 grase	De koster.....	4 grase
Frerick Allerts.....	27 grase	Driwerder werde	
Doe Sinekens.....	16 grase		

Merumer eet toe Vismer zijl

Schot voer 82 grase yn volgenden porcelen:

Doe Synekens.....	49 grase
Merten toe Nyenhus.....	33 grase

⁵⁰ Aebke. **F:** Ate.

⁵¹ Dye. **F:** Tie.

⁵² Aleit. **F:** Allert.

Toe Vismer zijl uut **Slochter zilveste**

Uut Hereringe clawe 20 grase gelegen. Uut Yckinge clawe 56 grase gelegen.

Toe Vismer zijl. Pag. 67 in des abts boeck

Werumer eet alheel viff groete hundert grase landes⁵³

Dan nuu met de tsestich grase de dat convent uut Husbuer gebruckt ende an sick holt toe verscheten naemptlick de koewege tuschen wegen

Ingeliken oick uut Oldersum tsestich grase yn volgende stucken:

De Hecken	17 vorlingen	Rentis made	8 dt.
Dye twe Tylvennen, scilicet		Aluid mede, scilicet bij Teteke	
Doedeke made	11 dt.	mede ter zwette	8 dt. ⁵⁴
Dye Smale weren.....	18 dt.	Focko groet dt.....	1½ dt.
Dye wech daertuschen.....	1 dt.		

Daerumme schot nuu Werumer eet voer ses groete hundert grase alset Gerardus Zwollis end de voeregen abbeten altijt gedaen hebben.

Anno 1561 ys Poster tyl nyes gemaket. Dat cloester van Werum de sudersijde Husbuerster eet ende Poster eet dye noerderzide halleff ende halleff, dat graes hefft daertoe gegeven baven oer aerbeyt 1½ groninger stuver.

Oproep: een zegelring uit de Marne

Enige tijd geleden werd in de omgeving Hornhuizen met een metaaldetector een herenzegelring gevonden. Om te achterhalen van wie die geweest is, vragen we Uw medewerking.

De afdruk van de zegelring ziet U hiernaast. Het huismerk lijkt op dat wat afgebeeld is onder nummer 354 in *Groninger Gedenkwaardigheden* (horend bij *GDW*, nr. 2247, Leens, met initialen W.W., zonder datum), maar dan in spiegelbeeld.

Wie kan de zegelring of het huismerk thuisbrengen in combinatie met de initialen?

Kees van Straten, Ulrum

⁵³ **F**, hierbij: *min 7 grasen*.

⁵⁴ *Aluid ... 8 dt.* Ontbr. **F**.